

**PIERWSZY PREZES
SĄDU NAJWYŻSZEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

BSA I – 055 – 107/11

dot. U 3/11

Warszawa, dnia 28 lipca 2011 r.

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY KANCELARIA	
wpi. dnia	29. 07. 2011
L.dz.	238 f. zał.

Trybunał Konstytucyjny

Wyjaśnienie

Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego

Odpowiadając na pismo z dnia 8 czerwca 2011 r. składam następującej treści wyjaśnienia, wnosząc zarazem o nieuwzględnienie wniosku Prokuratora Generalnego z dnia 1 czerwca 2011 r. o stwierdzenie niezgodności § 104 uchwały Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego z art. 3 § 2 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym oraz art. 93 ust. 1 i 2 zdanie drugie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Stosownie do treści art. 3 § 2 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. Nr 24, poz. 2052 ze zm.) wewnętrzną organizację Sądu Najwyższego, szczegółowy podział spraw między izby oraz zasady wewnętrznego postępowania określa regulamin Sądu Najwyższego, uchwalony przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego. Powołując się na ten przepis oraz art. 51 § 2 powołanej ustawy, odsyłając do regulaminu w przedmiocie szczegółowego określenia zakresu i sposobu wykonywania czynności przez asystentów sędziego, Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego uchwałą z dnia 1 grudnia 2003 r. wymagany regulamin ustanowiło (M. P. Nr 57, poz. 898 ze zm.). W § 104 ust. 1 regulaminu określony został tryb postępowania przed Sądem Najwyższym w sprawach, o których mowa w art. 64 ustawy o Sądzie Najwyższym, a według którego Sąd Najwyższy na wniosek Prokuratora Generalnego unieważnia prawomocne orzeczenie wydane w sprawie, która w chwili orzekania ze względu na osobę nie podlegała orzecznictwu sądów polskich lub w której w chwili orzekania droga sądowa była niedopuszczalna, jeżeli to nie może być wzruszone w trybie przewi-

dzianym w ustawach o postępowaniach sądowych. Powołanemu § 104 nadane zostało następujące brzmienie:

§ 104.1. Postanowienie o unieważnieniu prawomocnego orzeczenia sądowego wydanego w sprawie, która ze względu na osobę lub przedmiot nie podlegała orzecznictwu sądów, Sąd Najwyższy może wydać na posiedzeniu niejawnym.

2. Postanowienie z uzasadnieniem doręcza się stronom oraz Prokuratorowi Generalnemu.

Prokurator Generalny zaskarżył powołaną uchwałę w części objętej § 104 wnosząc o stwierdzenie, że przepis ten jest niezgodny z art. 3 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym oraz art. 93 ust. 1 i ust. 2 zdanie drugie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Powołując się na określone w rozdziale III Konstytucji RP system źródeł prawa i w ramach tego systemu podział na prawo powszechnie obowiązujące i prawo wewnętrzne, Prokurator Generalny zauważa, iż uchwalony na podstawie art. 64 ustawy o Sądzie Najwyższym regulamin, jako akt prawa wewnętrznego może obowiązywać jedynie jednostki organizacyjne podległe Sądowi Najwyższemu. Tymczasem § 104 regulaminu, statuujący możliwość wydania postanowienia na posiedzeniu niejawnym kształtuje sytuację prawną podmiotów, których dotyczy rozstrzygnięcie i już ta okoliczność odbiera temu przepisowi przymiot prawa wewnętrznego.

Omawiany przepis regulaminu, jak podnosi Prokurator Generalny, nie spełnia także wymagań stawianych aktom prawa wewnętrznego stosownie do treści art. 93 ust. 1 i ust. 2 zdanie drugie Konstytucji RP. Adresatem tego przepisu jest bowiem Prokurator Generalny, który nie podlega organizacyjnie Zgromadzeniu Ogólnemu Sędziów Sądu Najwyższego. Nadanie zaś powoływanemu przepisowi charakteru procesowego, co wyraża się określeniem trybu rozpatrywania wniosku Prokuratora Generalnego i obowiązkiem doręczenia mu postanowienia, a co odsuwa od udziału w postępowaniu innych podmiotów, narusza konstytucyjną zasadę jawności wewnętrznej.

Wniosek Prokuratora Generalnego nie jest uzasadniony.

W myśl art. 64 u.S.N. Sąd Najwyższy na wniosek Prokuratora Generalnego unieważnia prawomocne orzeczenie wydane w sprawie, która w chwili orzekania ze względu na osobę nie podlegała orzecznictwu sądów polskich lub w której w chwili orzekania droga sądowa była niedopuszczalna, jeżeli orzeczenie to nie może być wzruszone w trybie przewidzianym w ustawach o postępowaniu sądowych. Powołany przepis ma charakter szczególny i odnosi się zarówno do postępowania przed sądem cywilnym jak i

karnym. Jego szczególny charakter wyraża się w tym, że rozszerza on katalog przewidzianych proceduralnie środków pozwalających wyeliminowanie z porządku prawnego orzeczenia dotknięte wskazanymi wadami. Przepis uprawnia Prokuratora Generalnego, i tylko jego, do zaskarżenia prawomocnego orzeczenia bez względu na to, czy i w jakim zakresie w postępowaniu przed sądem, zwłaszcza przed sądem odwoławczym, wykorzystane zostały możliwości uwzględnienia wymienionych przyczyn nieważności.

Ograniczenie normatywnej treści przepisu do wskazania Sądu Najwyższego jako właściwego do orzekania o unieważnieniu oraz Prokuratora Generalnego jako wyłącznie uprawnionego do złożenia wniosku w tym przedmiocie, nie ma odpowiednika ani w procedurze cywilnej, ani w procedurze karnej. Nie może to jednakże oznaczać wyłączenia stosowania tych procedur, tyle tylko, że ich zastosowanie usprawiedliwia odwołanie się do analogii. Zarówno w orzecznictwie jak i w literaturze dopuszczalność stosowania analogii – poza nielicznymi przypadkami – nie jest kwestionowana, a w wielu okolicznościach skorzystanie z tej instytucji staje się koniecznością. Dzieje się tak wówczas, gdy przedmiot regulacji w ujęciu normy prawa materialnego bądź procesowego nie jest w pełni jednoznaczny bądź nazbyt ogólny, względnie obarczony lukami. Dał temu wyraz Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 20 maja 2011 r., III CO 5/11 (niepubl.), stwierdzając, że wskazaniem na istnienie luk tetycznych (konstrukcyjnych) w kontekście uchwały Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 1998 r., III CZP 69/97 (OSNC 1998, nr 7-8, poz. 111): „Taki przypadek luki występuje właśnie w przypadku postępowania o unieważnienie prawomocnego orzeczenia, regulacja ma bowiem niewątpliwie charakter szczątkowy, jej mocą ustanowiono środek prawny, określono jego aspekty podmiotowe i przedmiotowe, ale – pominiawszy właściwość sądu – nie przewidziano jakichkolwiek przepisów procesowych, mających zastosowanie przy jego rozpoznawaniu, ani żadnego operacyjnego odesłania w tym względzie.” Podzielając to stanowisko, usprawiedliwionym staje się przekonanie, że konstrukcja art. 64 u.S.N. uzasadnia odesłanie do reguł Kodeksu postępowania cywilnego i Kodeksu postępowania karnego ze wszystkimi z tego wynikającymi następstwami, w tym zwłaszcza w zakresie samego trybu postępowania, jawnego bądź niejawnego.

Podobieństwo celu i funkcji cywilnych środków odwoławczych, zwłaszcza tych o charakterze nadzwyczajnym, to jest skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, pozwala ustawodawcy konstruować dla ich rozpoznawania reguły te same, bądź podobne. Jeżeli mianowicie w art. 424¹² k.p.c.

ustawodawca odsyła w zakresie nieuregulowanym w dziale VIII części pierwszej k.p.c. do przepisów o skardze kasacyjnej, to przykładowo z tej przyczyny, że

- podobnie jak w skardze kasacyjnej w sprawie o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia należy wskazać wartość przedmiotu zaskarżenia (art. 398⁴ § 2 zd. pierwsze *in fine*),

- w obydwu postępowaniach skargi podlegają ocenie na posiedzeniach mających na celu ich przyjęcie lub odmowę przyjęcia do rozpoznania,

- w razie wyłonienia się budzącego poważne wątpliwości zagadnienia prawnego przy rozpoznawaniu sprawy o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, podobnie jak w rozpoznawaniu sprawy ze skargi kasacyjnej, Sąd Najwyższy może odroczyć wydanie orzeczenia i przekazać to zagadnienie do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi.

Podobnie uwarunkowane odesłania dotyczą procedury karnej. Według art. 458 k.p.k. przed sądem odwoławczym zastosowanie mają przepisy o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, o ile przepisy o postępowaniu przed sądem apelacyjnym nie stanowią inaczej. Art. 468 k.p.k. z kolei w sprawach uproszczonych, odsyła do odpowiedniego stosowania przepisów o postępowaniu zwyczajnym, zaś w sprawach z oskarżenia prywatnego do przepisów o postępowaniu uproszczonym (art. 485 k.p.k.). Nadzwyczajne środki zaskarżenia, w myśl art. 518 k.p.k. podlegają rozpoznaniu według przepisów o postępowaniu odwoławczym, czemu Sąd Najwyższy dał wyraz m. In. w wyroku z dnia 15 listopada 2007 r., II KK 62/07 (Lex nr 62/07) stwierdzając: "Odpowiednie zatem stosowanie przepisu art. 442 § 3 k.p.c. w postępowaniu kasacyjnym oznacza, że zapatrywania prawne i wskazania sądu kasacyjnego co do dalszego postępowania są wiążące dla sądu, któremu na skutek uwzględnienia kasacji, przekazano sprawę do ponownego rozpoznania. Związanie sądu rozpoznającego sprawę ponownie zapatrywaniem prawnym, wyłącza zatem jego możliwość w zakresie niezastosowania się do interpretacji przepisów prawnych wskazanej przez sąd kasacyjny. To stanowi odstępstwo od zasady samodzielności jurysdykcyjnej skodyfikowanej w art. 8 § 1 k.p.k. i podlega wykładni ścisłej."

Wskazane przykłady dowodzą ugruntowanej praktyki legislacyjnej w przedmiocie omawianych odesłań zważywszy na zbieżność lub podobieństwo przesłanek leżących u podstaw rozpatrywania rodzajowo odmiennych praw. Taka praktyka właściwa jest również sądom orzekającym w zbliżonych bądź analogicznych stanach faktycznych i prawnych z wykorzystaniem odmiennych środków odwoławczych.

Sprawa wszczęta na podstawie art. 64 u.S.N. – jak zauważa Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 16 października 2010 r., III CN 1/10 (OSNC 2011, z. 3, poz. 37) – jest samodzielną sprawą, której przedmiotem jest ważność prawomocnego orzeczenia i jej wynikiem może być tylko uwzględnienie wniosku (stwierdzenie nieważności prawomocnego orzeczenia) lub jego oddalenie. Orzeczenie wyłącza zatem z obrotu zaskarżone orzeczenie albo sprawie, że pozostaje ono w obrocie w dotychczasowej postaci. Brak możliwości merytorycznej oceny samego przedmiotu żądania w takiej sprawie czyni zbędnym udział w niej stron, skoro nieważność, jako okoliczność przesądzająca o ocenie rozstrzygnięcia w każdym rodzaju postępowania odwoławczego musi być uwzględniona z urzędu.

Art. 64 u.S.N., przez sam wzgląd na jego charakter, pozwala uznać go jako normę prawa procesowego, a to oznacza konieczność zakwalifikowania go do norm prawa powszechnie obowiązującego, a nie wewnętrznego. Zaskarżony przepis § 104 regulaminu ma jedynie walor porządkowy ponieważ wskazanie w nim zawarte podlegałoby wyedukowaniu z reguł odnoszących się do rozpoznawania skargi kasacyjnej bądź skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Regułą rozpoznawania skargi kasacyjnej jest postępowanie niejawne. Nie ma uzasadnionych racji, aby ten tryb był wyłączony w przypadku rozpoznawania wniosku Prokuratora Generalnego o stwierdzenie nieważności prawomocnego orzeczenia.

Stanisław Dąbrowski
Stanisław Dąbrowski

W załączeniu:

- 1) odpis postanowienie SN z 20.05.11v, III CO 5/11
- 2) odpis postanowienie SN z 16.08.10v, III CN 1/10